

แบบรายงานการเข้ารับการอบรม/ประชุม/สัมมนา

เรียน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้อนุมัติให้

๑. นางสาวอารีรัตน์ วิษาช่าง	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๕๖
๒. นางจำเรียง ระวังสำโรง	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๕๙
๓. นางสาวพจพิณ พรหมเอี่ยม	บรรณารักษ์ชำนาญการ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๖๐
๔. นางสาวเบญจลักษณ์ สุทธิวิไล	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๖๑
๕. นางสาวณฤดี จุฑะรักษ์	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๖๓
๖. นางสาวสายฝน ดิงาม	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๖๔
๗. นางชวนพิชญ์ รัตนาไพบุลย์	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๗๖๖
๘. นายบัณฑิต อุทาวงค์	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ	เลขที่ตำแหน่ง ๑๗๐๓

เข้าร่วมการเสวนาวิชาการ เรื่อง “ชุมชนทรัพย์ที่รุกหนักสื่ออนุสรณ์งานศพ” ในวันอังคารที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องศรีอยุธยา (โรงละคร) หอวิชาวรรณกรรม สำนักหอสมุดแห่งชาติ ถนนสามเสน กรุงเทพฯ

บัดนี้ การเสวนาวิชาการดังกล่าวสิ้นสุดลงแล้ว จึงขอเสนอรายงาน ดังนี้

๑. รายละเอียดการเข้าร่วมการเสวนาวิชาการ

วัน/เวลา	หัวข้อวิชา	ชื่อวิทยากร
วันอังคารที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙		
๐๗.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน	
๐๙.๐๐ - ๑๐.๐๐ น.	พิธีเปิดการเสวนา ปาฐกถาเรื่อง คุณค่าหนังสืองานศพ	- นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร (ประธาน) - นางสาวกนกอร ศักดาเดช ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ (กล่าวรายงาน)
๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	เสวนาเรื่อง หนังสืองานศพของ หอพระสมุดวชิรญาณ	- ผศ.ดร.พีรศรี โปวาทอง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย - นายธีระ แก้วประจันต์ สำนัก วรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร - นางสาวรัชณี ทรัพย์วิจิตร บรรณารักษ์ ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ (ผู้ดำเนินการเสวนา)

๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	เสวนาเรื่อง ชุมทรัพย์ในหนังสือ งานศพ	- นายปรัชญา ปานเกตุ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี - นายธนะ บุญศิริ นักอนุรักษ์ และ นักสะสมหนังสืออนุสรณ์งานศพ - นางสาวรัชณี ทรัพย์วิจิตร บรรณารักษ์ ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ (ผู้ดำเนินการเสวนา)
๑๔.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.	เสวนาเรื่อง ห้องสมุดหนังสือ งานศพ	- รศ.สุเชาว์ พลอยชุม มูลนิธิหมามกุฏ ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ - นางสาวพิณทิมา เลิศสมบุรณ์ บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - นางอัจฉรา จารุวรรณ บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนัก หอสมุดแห่งชาติ (ผู้ดำเนินการเสวนา)

๒. จำนวนผู้เข้าร่วมการเสวนาวิชาการ จำนวน ๑๕๐ คน ประกอบด้วย
ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

๓. สรุปสาระสำคัญจากการเข้าร่วมการเสวนาวิชาการ

ปาฐกถาเรื่อง “คุณค่าหนังสืองานศพ”

หนังสืองานศพ คือหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเพื่อแจกในงานบำเพ็ญกุศล หรืองานพระราชทานเพลิงศพ หรือมาปนกิจศพผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หนังสืองานศพมีมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การพิมพ์หนังสืองานศพของหลวงที่จะจัดพิมพ์เป็นเล่มแรก คือ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงพิมพ์ถวายพระราชกุศลในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒ แต่พระราชดำรินั้นไม่บรรลุสมดังพระราชประสงค์ จากนั้นผ่านไปอีก ๑๑ ปี คือ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๓ หนังสืองานศพที่จัดพิมพ์สำเร็จตามพระราชประสงค์เป็นเล่มแรกคือ “หนังสือรวมบทสวดมนต์” ที่พิมพ์ในงานพระเมรุสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมมาภรณ์เพ็ชรรัตน์ ซึ่งในช่วงเวลานั้นการพิมพ์หนังสือที่ระลึกงานศพยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ค่อนข้างสูงและโรงพิมพ์มีจำนวนน้อย

ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร (หอสมุดแห่งชาติในปัจจุบัน) สืบต่อจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์ ได้ทอดพระเนตรเห็นหนังสือไทยทั้งตัวพิมพ์และตัวเขียนในหอพระสมุดฯ และทรงเห็นว่าควรจัดพิมพ์หนังสือที่ดีและมีคุณค่าเหล่านั้นออกเผยแพร่เป็นวิทยาทานแก่ผู้ต้องการศึกษาหาความรู้ แต่ติดขัด

ด้วยเงินที่จะลงทุนพิมพ์หนังสือไม่เพียงพอหากพิมพ์เป็นจำนวนมาก จึงมีพระดำริที่จะจัดพิมพ์เป็นหนังสือแจกในงานศพตามแบบอย่าง que พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ได้ทรงริเริ่มไว้

หนังสือที่หอพระสมุดฯ จัดพิมพ์และแจกในงานศพครั้งแรก ๆ ส่วนใหญ่พิมพ์ในงานพระศพพระบรมวงศานุวงศ์และศพข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เนื้อหาของหนังสือเป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และตำราต่าง ๆ ทำให้มีผู้รับพิมพ์หนังสือเพิ่มขึ้น ยิ่งกว่านั้นเมื่อครั้งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ หรือสมเด็จพระยาธรรมาธิปไตย กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเป็นสภานายก ได้ทรงพระนิพนธ์คำนำคำอธิบายเนื้อเรื่องไว้ในตอนต้นของหนังสือ และหากผู้ตายเป็นบุคคลที่ทรงรู้จักคุ้นเคยก็จะทรงพระนิพนธ์ประวัติแทรกไว้ในหนังสือ ทำให้หนังสืองานศพที่หอพระสมุดฯ จัดพิมพ์เป็นหนังสือที่มีคุณค่า และได้รับความนิยมมาก ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบในกระทรวงธรรมการ แบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรเป็น ๖ กอง โดยมีหอสมุดแห่งชาติกับกองศิลปวิทยาการรวมอยู่ด้วยกัน รับผิดชอบที่ดูแลและดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือสืบต่อมา แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป หนังสืองานศพในปัจจุบันเจ้าภาพงานศพมักจัดพิมพ์หนังสืองานศพเอง โดยใช้ต้นฉบับของตนเอง ไม่ได้ขอต้นฉบับหนังสือที่ดีจากกรมศิลปากร ทำให้หนังสืองานศพมีเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไป เช่น เป็นหนังสือที่พิมพ์ผลงานของผู้ตาย หรือแสดงอัตชีวประวัติของผู้ตายโดยเฉพาะ หรือเป็นหนังสือที่เรียบเรียงเนื้อหาขึ้นมาใหม่ เป็นต้น

หนังสืองานศพ จัดเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในกลุ่มหนังสือหายาก ทั้งนี้เพราะเป็นหนังสือที่พิมพ์เป็นที่ระลึกถึงบุคคลเพียงคนเดียวในโลก และมีการจัดพิมพ์เพียงครั้งเดียว จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ส่วนคุณค่าด้านเนื้อหานั้นย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ต้องการหนังสือนั้น ๆ เป็นสำคัญ

หนังสืองานศพของหอพระสมุดวชิรญาณ

นายธีระ แก้วประจันทร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ได้กล่าวถึง การจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณ ที่มีการจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่มาตั้งแต่ยังเป็นหอพระสมุดสำหรับพระบรมราชตระกูลแล้ว โดยพิมพ์เป็นวารสารรายสัปดาห์บ้าง รายเดือนบ้าง ชื่อว่า “วชิรญาณ” และ “วชิรญาณพิเศษ” แจกจ่ายแก่สมาชิกของหอพระสมุดฯ รวมทั้งจำหน่ายแก่บุคคลผู้สนใจทั่วไป เมื่อหอพระสมุดฯ ยกฐานะเป็น “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” แล้วก็ยังคงพิมพ์ทั้งหนังสือเก่า หนังสือแปล และหนังสือที่คัดลอกมาจากต่างประเทศออกเผยแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาต้นฉบับหนังสือที่อยู่ในความดูแลของหอพระสมุดฯ และเผยแพร่ความรู้ให้แพร่หลาย

การพิมพ์หนังสือแจกในการกุศล หรือหนังสือแจกในงานศพ มีมานานแล้วตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งหนังสืองานศพของหลวงที่พิมพ์สำเร็จตามพระราชประสงค์เป็นเล่มแรกคือหนังสือ “รวมบทสวดมนต์” ที่พิมพ์ในงานพระเมรุสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพ็ชรรัตน์ พระราชธิดาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๓ หนังสืองานศพเล่มที่สองโปรดให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพกรมขุนสุพรรณภาควดี คือหนังสือเรื่อง นิบาตชาติ เอกนิบาต

หนังสือที่หอพระสมุดฯ จัดพิมพ์และแจกในงานศพครั้งแรก ๆ ส่วนใหญ่พิมพ์ในงานพระศพพระบรมวงศานุวงศ์และศพข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เนื้อหาของหนังสือนอกจากเรื่องทางพระพุทธศาสนาแล้ว ได้มีการเพิ่มเรื่องทางประวัติศาสตร์ วรรณกรรม การท่องเที่ยว และตำราต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานนั้น ยิ่งกว่านั้นหนังสือแจกงานศพทุกเล่มที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พิมพ์ หรือหนังสือที่หอพระสมุดฯ จัดทำไม่ว่าจะเมื่อครั้งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ หรือสมเด็จพระยาธรรมาธิปไตย กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงเป็นสภานายก ท่านก็จะทรงพระนิพนธ์คานำ คำอธิบายเนื้อเรื่องไว้ตอนต้นของหนังสือทุกเล่มเสมอ ทำให้หนังสืองานศพที่หอพระสมุดฯ จัดพิมพ์ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของทุกคนทั่วไปในยุคนั้น

หอพระสมุดวชิรญาณ ได้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานภายในตามพระราชกฤษฎีกาอีกหลายครั้ง ซึ่งในปัจจุบันคือ สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร อย่างไรก็ตามการจัดพิมพ์หนังสือเพื่อแจกในงานต่าง ๆ ตลอดจนการจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อจำหน่ายได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น กรมศิลปากรจึงได้ออกระเบียบกรมศิลปากร เรื่องการขออนุญาตพิมพ์หนังสือขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในการจัดพิมพ์ โดยมีสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดพิมพ์ ดังนี้

๑. ผู้ขออนุญาตจัดพิมพ์เพื่อแจกเป็นวิทยาทาน หรือแจกเพื่อการกุศล สาธารณประโยชน์ หรือแจกเป็นมิตรพินิจในงานมงคล หรืออวมงคล หรืองานอื่น ซึ่งมีได้เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการคำ ให้แจ้งความแจ้งงานการขออนุญาตล่วงหน้าก่อนไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้ขออนุญาตนำต้นฉบับไปจัดพิมพ์ได้โดยปฏิบัติตามระเบียบ

๒. ผู้ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเพื่อแจกในงานกุศลต้องจ่ายหนังสือเป็นผลประโยชน์ให้กรมศิลปากร ร้อยละ ๒๐ ของจำนวนหนังสือที่ขออนุญาตพิมพ์ แต่ไม่เกิน ๔๐๐ เล่ม โดยผู้ขออนุญาตต้องนำส่งหนังสือผลประโยชน์ดังกล่าวให้กรมศิลปากรทันทีที่พิมพ์เสร็จหรือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ได้แจกจ่ายหนังสือ

๓. หนังสือที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เพื่อแจกในงานกุศล ผู้ขออนุญาตต้องส่งใบพิสุจน์อักษรให้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรตรวจแก้และเป็นผู้ส่งพิมพ์ และกรมศิลปากรจะจัดทำคานำเป็นหลักฐานการอนุญาต ซึ่งผู้ขออนุญาตจะต้องตีพิมพ์คานำดังกล่าวไปเป็นเบื้องต้นของหนังสือ ในการนี้ห้ามผู้ขออนุญาตตีพิมพ์ข้อความอื่น ๆ หรือบทความอื่น ๆ อันมิใช่ลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากรเพิ่มเติมลงในหนังสือที่ได้รับอนุญาตให้จัดพิมพ์ ยกเว้นคำไว้อาลัยหรือข้อความที่ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากรแล้ว

นอกจากนี้ผู้เสวนาได้กล่าวในช่วงท้ายว่า หนังสือที่นิยมจัดพิมพ์มากที่สุดในปัจจุบัน คือ หนังสือโคลงโลกนิติ ผู้ร่วมเสวนาต่อมาคือ ผศ.ดร. พีรศรี โปวาทอง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงประวัติของหอพระสมุดวชิรญาณ การจัดพิมพ์หนังสือ และการดำเนินงาน พร้อมการนำเสนอกราฟที่แสดงถึงการจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดฯ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๘ - พ.ศ. ๒๔๗๕ สรุปได้ ดังนี้

ใน พ.ศ. ๒๔๒๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้าง “หอพระสมุดวชิรญาณ” ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และใช้ชื่อตามสมณนามภิไธยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งทรงผนวช ตอนแรกตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างด้านตะวันตกของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง และใน พ.ศ. ๒๔๒๗ ย้ายไปยังตึกสร้างใหม่ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้ย้ายมาอยู่ที่ตึกด้านประตูพิมานไชยศรีที่เรียกกันว่า “หอคองคองเดียว” หรือ “ศาลาสหทัยสมาคม” และต่อมาในวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ มีพระบรมราชโองการประกาศจัดตั้ง “หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร” ขึ้นโดยโปรดเกล้าฯ ให้รวมหอพระมณเฑียรธรรม หอพระสมุดวชิรญาณ และหอพุทธศาสนสังคหะ เข้าเป็นหอเดียวกัน ด้วยทรงมุ่งหมายที่จะให้เป็นหอสมุดสาธารณะ หรือเป็นหอสมุดแห่งชาติ

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หอพระสมุดฯ ได้ย้ายมาอยู่ที่ตึกใหญ่ติดวัดมหาธาตุด้านสนามหลวง ซึ่งเรียกกันว่า “ตึกถาวรวัตถุ” และได้ฤกษ์เปิดในวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙ กิจกรรมของหอพระสมุดฯ เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ ได้มีการรวบรวมหนังสืออันมีค่าของประเทศไทยไว้ได้เป็นจำนวนมาก และยังได้วางรากฐานการจัดห้องสมุดตามมาตรฐานสากลหลายประการ เช่น การจัดหมวดหมู่หนังสือ การทำบัตรรายการคั่นหนังสือ การทำบรรณานุกรม และการจัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่า ฯลฯ และเมื่อหอพระสมุดฯ เปลี่ยนฐานะเป็นหอสมุดสำหรับพระนครแล้ว ตำแหน่งบางตำแหน่งของกรมสัมปาทิกได้ลดลง

โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในแผนกต่าง ๆ ตามการแบ่งสายงานใหม่ คือ แผนกหนังสือพระพุทธรศาสนา แผนกหนังสือไทย และแผนกหนังสือต่างประเทศ รวมทั้งมีชาวต่างประเทศเข้ามาช่วยงานด้วย

การจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดฯ จะจัดพิมพ์หนังสือเก่า หนังสือแปล และหนังสือที่คัดลอกมาจากต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาต้นฉบับหนังสือที่อยู่ในความดูแลของหอพระสมุดฯ และเผยแพร่ความรู้ให้แพร่หลาย โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกหนังสือสำหรับพิมพ์ คือ ๑) ต้องเป็นเรื่องที่มีแก่นสารในทางวิชาความรู้ ๒) ฉบับซึ่งจะพิมพ์ต้องตรวจชำระจนเห็นว่าถูกต้องหรือถ้าคลาดเคลื่อนก็ต้องน้อยที่สุด ๓) พนักงานหอพระสมุดฯ ต้องตรวจฉบับร่าง ๓ ครั้ง และมีวิธีการพิมพ์ ๓ กรณี คือ ๑) จัดพิมพ์หนังสือในนามหอพระสมุดฯ ๒) พิมพ์หนังสือที่มีผู้สร้างในกรณกุล ๓) อนุญาตให้เจ้าของโรงพิมพ์พิมพ์หนังสือต้นฉบับของหอพระสมุดฯ จำหน่าย

วิทยากรได้นำเสนอกราฟแสดงการจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดฯ ระหว่างช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยในช่วงแรกระยะ ๘ - ๑๐ ปี หนังสือที่จัดพิมพ์ยังมีจำนวนไม่มาก ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์ สภานายกหอพระสมุดฯ สิ้นพระชนม์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงลาออกจากตำแหน่งเสนาบดี และทรงมาดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุดฯ ในเวลาต่อมาการจัดพิมพ์หนังสือแจกในงานต่าง ๆ ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลานี้มีการจัดพิมพ์หนังสือที่มีปริมาณมากขึ้น จำนวนพิมพ์มากที่สุดสำหรับหนังสือหนึ่งเรื่อง คือ ๕,๐๐๐ เล่ม ๓,๐๐๐ เล่ม และ ๑,๐๐๐ เล่มตามลำดับ และใน พ.ศ. ๒๔๖๗ จากการที่หอพระสมุดฯ มีการจัดพิมพ์หนังสือจำนวนเพิ่มขึ้นมากจึงมีการจัดตั้งแผนกการพิมพ์ขึ้น แต่ต่อมาในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ปริมาณการจัดพิมพ์เริ่มลดลง และในช่วงระยะเวลาเกือบ ๓๐ ปีนี้ มีการจัดพิมพ์หนังสือกว่าล้านเล่ม ถือว่าเป็นการพิมพ์จำนวนมาก แต่สามารถควบคุมคุณภาพได้ หนังสือที่จัดพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นหนังสือใช้แจกสำหรับงานศพ รองมาคือหนังสือแจกในวาระงานพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีแรกนาขวัญ งานกฐินพระราชทาน และหนังสือใช้สำหรับงานเผยแพร่ ได้แก่ หนังสือที่เจ้านายโปรดให้พิมพ์เผยแพร่ ซึ่งประกอบด้วยหนังสือหลากหลายประเภท และ หนังสือสำหรับงานทำบุญ งานฉลอง ฯลฯ สำหรับการพิมพ์หนังสือแจกในงานศพมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ต้องเลือกรื่องที่เหมาะสม ต้องเลือกภาพที่ดีเป็นภาพประกอบ ประวัติกับภาพต้องมีความสอดคล้องกัน และไม่มีการเขียนถึงผู้ตายในแง่ลบ

นอกจากนี้ วิทยากรได้นำเสนอรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องของหนังสือที่นำมาจัดพิมพ์ เช่น ขนาดของหนังสือมีทั้ง ใหญ่ กลาง เล็ก (สามารถพกใส่กระเป๋าเสื้อได้) ปกหนังสือมีปกหนัง ปกผ้า (ปกแข็งสมัยปัจจุบัน) และปกกระดาษ (ปกอ่อนสมัยปัจจุบัน) และหนังสือที่ได้รับความนิยมนำมาจัดพิมพ์มากที่สุด คือ “ภาพยนต์เร็ว” ทั้งนี้ การจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดฯ สามารถสะท้อนสภาพสังคมในยุคสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้เป็นอย่างดี และยังเป็นการแสดงให้เห็นการเผยแพร่วิทยาการต่าง ๆ พร้อมกับการรักษาเอกสารอันทรงคุณค่าจากอดีตไว้

ชุมชนวิทยุในหนังสืองานศพ

อาจารย์ปรัชญา ปานเกตุ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้กล่าวถึงการสอนวรรณคดี ในปัจจุบันมีหนังสือวรรณคดีที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ที่หลากหลาย หนังสือเล่มเดียวกันมีหลายสำนักพิมพ์ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มักใช้เล่มที่หาซื้อได้ง่าย แต่ในฐานะอาจารย์จำเป็นต้องอ่านและศึกษาวรรณคดีที่เป็นเล่มต้นฉบับที่พิมพ์ครั้งแรก ๆ ซึ่งบริวรรตมาจากสมุดข่อย ไบลาน และได้พบว่ายังมีงานวรรณคดีในหนังสืออนุสรณ์งานศพของบุคคลสำคัญในอดีต จึงได้ใช้วิธีทำสำเนาต้นฉบับในเรื่องที่เกี่ยวกับวรรณคดีจากหอสมุด

ดำรงราชานุภาพ หอสมุดแห่งชาติเก็บไว้ โดยเนื้อหาวรรณคดีส่วนใหญ่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย มีบางเล่มที่ไม่รู้จัก และยังได้กล่าวถึงวิทยานิพนธ์ที่ได้จัดทำในระดับปริญญาโท เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์โคลงพระราชพิธีทวาทศมาส พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์” พ.ศ. ๒๕๕๑ ว่าได้นำวรรณคดีเรื่อง “โคลงพระราชพิธีทวาทศมาส” ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ มาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ โดยวรรณคดีเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์งานศพของบุคคลในตระกูลมาลากุลหลายท่าน

วิธีการจัดเก็บหนังสืออนุสรณ์งานศพทางด้านวรรณกรรมและการนำออกมาใช้นั้น อาจารย์ปรัชญา ปานเกตุ จะวิเคราะห์จากคำนำว่าเล่มไหนเก่าที่สุด โดยพิจารณาจากคำนำที่เขียนไว้ และโดยที่อาจารย์สนใจเรื่องคำศัพท์ วิธีการที่ค้นหาคำศัพท์ว่า คำศัพท์คำนี้เคยใช้ในวรรณคดีเรื่องใดบ้าง ก็จะใช้วิธีการรวบรวมพิมพ์ไว้ใหม่ ถ้าในเว็บไซต์ของหอพระสมุดวชิรญาณมีพิมพ์ไว้บ้างแล้วก็จะสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าเล่มใดยังไม่มีการพิมพ์ก็จะว่าจ้างนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้พิมพ์ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อเรื่อง ซึ่งปัจจุบันมีไฟล์ (.Doc) จัดเก็บไว้ประมาณหนึ่งหมื่นถึงสองหมื่นหน้า (ขนาด A๔) ซึ่งเวลาเปิดไฟล์ (.Doc) จะใช้เวลามากพอสมควร กรณีพบคำศัพท์ที่น่าสนใจก็ใช้วิธีการค้นหาโดยคีย์คำที่ต้องการค้น เพื่อจะได้ทราบว่าอยู่เล่มใด ยุคสมัยใด เป็นต้น ที่กล่าวมาถือเป็นวิธีการใช้งานอย่างคร่าว ๆ จากหนังสืออนุสรณ์งานศพที่เกี่ยวกับวรรณคดี

ผู้ร่วมเสวนาลำดับต่อมาคือ นายธนะ บุญศิริ ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจหนังสืออนุสรณ์งานศพ และเก็บสะสมไว้เป็นจำนวนมาก โดยได้จัดทำฐานข้อมูลขึ้นมาใช้งานด้วยตนเอง คือ “ฐานข้อมูลทำเนียบขุนนางหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก” เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและสืบค้นได้ง่าย การรวบรวมและจัดเก็บ มุ่งเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับสกุลและราชทินนามของขุนนางในหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นเมืองแกลง เมืองระยอง เมืองราชบุรี ฯลฯ ในเบื้องต้นมีการค้นคว้าจากหนังสือทุกประเภท เพื่อบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูล

ปัญหาและอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูลคือ ข้อมูลเกี่ยวกับราชทินนามที่ปรากฏในหนังสือบางเล่มมีความคลาดเคลื่อน จึงต้องมีการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ให้ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับพระยาตราด เจ้าเมืองตราด หนังสือต้นฉบับเขียนว่า “พระยาตราด” แต่ไม่มีราชทินนาม จึงต้องมีการค้นคว้าเพิ่มเติมและใส่ราชทินนามที่ถูกต้อง คือ พระยาพิพิธพิไสยสุนทรการ เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลที่รวบรวมไว้มีการจัดเรียงเป็นช่วงปี เพื่อให้มีความชัดเจนและไม่สับสน

ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราชทินนามของขุนนางในหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก โดยเฉพาะตำแหน่งของกรมการเมืองจังหวัด ซึ่งในปัจจุบันคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นั้น หลายคนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องไม่ยากนัก เนื่องจากสามารถค้นหาข้อมูลย้อนหลังได้จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงมหาดไทย หรือศาลากลางจังหวัด แต่ในความเป็นจริงหน่วยงานดังกล่าวไม่ได้จัดเก็บข้อมูลย้อนหลังไว้เท่าที่ควรจะเป็น มีเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่ยังมีทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดในยุคเก่า ๆ ไว้ให้ค้นคว้า เช่น เมืองจันทบุรี ซึ่งยังมีข้อมูลเก่าอยู่มาก แต่ในกรณีเมืองระดับชั้นจัตวาที่ถูกยุบเป็นอำเภอข้อมูลได้สูญหายไป จึงต้องค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงหนังสืออนุสรณ์งานศพด้วย

ความสำคัญของหนังสืออนุสรณ์งานศพและการนำไปใช้ประโยชน์นั้น ควรมีการกำหนดเป้าหมาย โดยวิทยากรได้กำหนดเป้าหมายการค้นคว้าประวัติของต้นตระกูลและลำดับเครือญาติของตนเอง และทำเนียบกรมการเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเกี่ยวกับราชทินนามของผู้ดำรงตำแหน่ง จากการค้นคว้าทำให้ได้ข้อมูลราชทินนามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกเป็นจำนวนมาก จนขยายไปสู่การค้นคว้ากรมการเมืองทั้งภาคตะวันออก จึง

เกิดแนวคิดจัดทำฐานข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อจัดเก็บข้อมูลจำนวนมากให้เป็นระบบและสามารถสืบค้นได้สะดวก รวมถึงการแก้ไขข้อมูลที่คลาดเคลื่อนให้ถูกต้องจะสามารถดำเนินการได้ง่าย

เอกสารที่ค้นคว้าและจัดเก็บประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการ พระราชพงศาวดาร ราชกิจจานุเบกษา จดหมายเหตุ ทำเนียบนามสกุลพระราชทาน หนังสืออนุสรณ์งานศพ และจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน รัชกาลที่ ๕ (เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ออกปีละ ๑ เล่ม เพื่อจะได้ทรงทราบว่าวันหนึ่งได้กระทำการอะไรบ้าง) ข้อมูลในหนังสือถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากทุกเล่มนับเป็นหนังสืออนุสรณ์จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯลฯ

นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึง ข้อดีของหนังสืออนุสรณ์งานศพคือ มีรูปภาพของผู้เสียชีวิต และผู้ที่เกี่ยวข้อง เครือญาติ เพื่อนสนิท ซึ่งทำให้สามารถค้นหาบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ตลอดจนมีข้อมูลผู้จัดทำ รวมทั้งหนังสือเก่ามักมีการจัดทำรูปเล่มที่เป็นเอกลักษณ์สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสืออนุสรณ์งานศพ ถือเป็นแหล่งความรู้ที่มีหลากหลายด้าน ทั้งยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เวลานั้น ซึ่งมีหนังสืออนุสรณ์งานศพเป็นจำนวนมากที่สูญหายไปอย่างน่าเสียดาย เนื่องจากการไม่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ

ห้องสมุดหนังสืองานศพ

รศ. สุเชาว์ พลอยชุม มุลินิธิมหาภักุราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กล่าวถึง “ห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพของวัดบวรนิเวศวิหาร” ซึ่งเป็นห้องสมุดอนุสรณ์งานศพแห่งแรกในประเทศไทย โดยเริ่มจากแนวคิดของคุณนเรศ นโรปรกรณ์ ผู้ที่ปรารถนาถึงคุณค่าของหนังสืองานศพว่ามีคุณประโยชน์ และเห็นว่าควรจะมีห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ เพราะเป็นหนังสือที่มีคุณลักษณะพิเศษหลายประการคือ เป็นเรื่องหายาก เป็นเรื่องราวที่พิเศษ ไม่มีจำหน่าย และเป็นบันทึกประวัติของบุคคลในลักษณะพิเศษแบบพิสดาร ซึ่งเขียนโดยญาติของผู้ตาย หรือเขียนโดยบุคคลอื่น ทำให้ทราบประวัติในแง่ต่าง ๆ หรือเรื่องราวที่ลับเฉพาะไม่ได้ปรากฏทั่วไป และสิ่งสำคัญไม่ได้กล่าวถึงแต่ประวัติของผู้ตายเท่านั้น แต่ยังโยงถึงสถานที่ต่าง ๆ หรือเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ข้อมูลที่หาไม่ได้ทั่ว ๆ ไป โดยคุณนเรศ นโรปรกรณ์ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องหนังสืออนุสรณ์งานศพลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งต่อมาทางวัดบวรนิเวศวิหารได้เสนอไปยังคุณนเรศ นโรปรกรณ์ ว่าทางวัดมีความพร้อมในการตั้งห้องสมุด รวมทั้งขอความร่วมมือในการจัดตั้งห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพที่ วัดบวรนิเวศวิหาร และได้มีการประชาสัมพันธ์ประมาณ ๗ เดือน และได้ทำการเปิดห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ณ ชั้นล่างของตึก ภ.ป.ร. หลังจากนั้นได้มีผู้ส่งหนังสืออนุสรณ์งานศพมาให้ทางวัดเป็นจำนวนมาก ทางวัดจึงได้ขอคำปรึกษาและขอให้อาจารย์รัฐจวน อินทรกำแหง ช่วยคิดและวางแผนการจัดระบบหนังสือให้ และได้มอบหมายให้อาจารย์ทองหยด ปทุมวงศ์ เป็นผู้จัดระบบหนังสือ โดยได้รับความร่วมมือจากอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้ามาช่วยจัดระบบหนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีจำนวนมากให้เป็นระบบและสามารถให้บริการได้

ต่อมาพระเทพญาณวิเศษ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นผู้ดูแลห้องสมุดได้ย้ายไปรับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก จึงขาดผู้ดูแล ทำให้ห้องสมุดไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบกับได้มีการปรับปรุงบูรณะวัดครั้งใหญ่ จึงไม่ได้เปิดให้บริการห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ โดยต่อมาได้ย้ายหนังสือทั้งหมดไปที่ “อาคารมนุษยนาควิทยาทาน” พิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศฯ

โดยหอสมุดแห่งชาติได้เข้าไปช่วยจัดระบบเพื่อให้เปิดบริการได้อีกครั้งหนึ่ง และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ช่วยนำหนังสืออนุสรณ์งานศพ จำนวนกว่า ๒๔,๐๐๐ เล่ม มาสแกนจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัลไฟล์ ให้บริการในฐานข้อมูลสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าอีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้สามารถสืบค้น ดาวน์โหลดไฟล์ และศึกษาหนังสืออนุสรณ์งานศพวัดบวรนิเวศฯ ได้ที่ Thai Cremation Copy <http://beyond.library.tu.ac.th/cdm/landingpage/collection/cremation>

รศ. สุเชาวนน์ ยังได้กล่าวถึงเรื่องที่มาจากหนังสืออนุสรณ์งานศพจำนวนมากที่มีอยู่ในห้องสมุดวัดบวรนิเวศฯ ว่าได้รับหนังสือมาจากงานศพของเจ้านายชั้นสูง รวมกับหนังสือที่วัดบวรนิเวศฯ จัดพิมพ์ขึ้นเอง และกล่าวถึงประวัติการจัดพิมพ์หนังสือในเมืองไทย ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ ๓ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวช ได้ทรงจัดตั้งโรงพิมพ์ขึ้นในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๒ - ๒๓๘๔ โดยหมอบรัดเลย์ได้มอบหล่อตัวพิมพ์อักษรภาษาไทยและอังกฤษขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔ และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิมพ์หนังสือทางพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมา พ.ศ. ๒๓๙๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคิดแบบอักษรอริยกิจ ซึ่งเป็นอักษรที่ใช้เขียนภาษาบาลีขึ้น (มีสัณฐานคล้ายอักษรโรมัน อักษรนี้ใช้เขียนภาษาไทยไม่ได้เนื่องจากขาดสระและพยัญชนะไปหลายตัว มีลักษณะรูปร่างและการเขียนต่างจากอักษรไทยและขอม) เพื่อนำมาพิมพ์หนังสือทางพระพุทธศาสนา เช่น หนังสือสวดมนต์ หนังสือธรรมะ และหนังสือต่าง ๆ จึงทำให้ห้องสมุดวัดบวรนิเวศฯ มีหนังสือจัดเก็บไว้เป็นจำนวนมาก

นางสาวพิณทิมา เลิศสมบุรณ์ บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการทำงานกับหนังสืองานศพว่าในการทำงานนั้นมีความสุข เพราะหนังสืองานศพนั้นมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาก นอกจากจะมีประวัติของผู้ตายแล้ว หนังสือบางเล่มยังมีบันทึกที่สามารถเชื่อมโยงกับประเพณี ซึ่งทำให้ทราบเรื่องราวประเพณีในสมัยก่อน ๆ เช่น การแต่งกายไปงานศพในสมัยก่อน ผู้ที่ไปร่วมงานศพ ถ้าอายุน้อยกว่าผู้ตายจะใส่เสื้อผ้าชุดสีขาว เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงการให้บริการหนังสืองานศพของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับอนุญาตให้นำหนังสืออนุสรณ์งานศพจากห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพของวัดบวรนิเวศวิหาร มาสแกนจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัลไฟล์ ให้บริการในฐานข้อมูลสำนักหอสมุด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะหนังสือสมัยก่อนยังคงเป็นกระดาษที่เป็นกรด หากไม่มีการบำรุงรักษาหรือจัดเก็บในรูปแบบอื่นก็น่าเสียดายถ้าทรัพยากรฯ นั้นชำรุดเสียหายไป โดยสามารถสืบค้นและดาวน์โหลดไฟล์ ได้ที่เว็บไซต์ของหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือที่ <https://archive.org/details/thaicremationcopy&tab=collection> ส่วนการให้บริการในรูปแบบตัวเล่มนั้น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีหนังสืองานศพอยู่ประมาณ ๕,๐๐๐ เล่ม เป็นหนังสืองานศพของคนทุกระดับชนชั้น ตั้งแต่เจ้านาย ชุนนาง ข้าราชการ นักธุรกิจ จนถึงสามัญชน โดยแยกหมวดหมู่หนังสืออนุสรณ์งานศพออกจากหนังสือทั่วไป นำมาจัดหมวดหมู่เฉพาะและจัดห้องใหม่เพื่อให้สะดวกต่อการค้นหา จัดไว้ให้บริการที่ห้องหนังสือหายาก ชั้นใต้ดิน (U๑) หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และทางสำนักหอสมุดฯ เปิดรับบริจาคหนังสืองานศพทุกประเภท หากใครมีหนังสืองานศพในครอบครองและคิดว่าต้องการให้เกิดประโยชน์แก่คนจำนวนมาก สามารถนำไปบริจาคได้ หากมีจำนวนมากและไม่สะดวกในการขนย้าย สามารถแจ้งมาที่สำนักหอสมุดฯ เพื่อจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปรับหนังสือต่อไป

นางอัจฉรา จารุวรรณ บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ได้กล่าวว่า หอสมุดแห่งชาติได้จัดเก็บหนังสืออนุสรณ์งานศพไว้ให้บริการที่ห้องบริการหนังสือหายาก ชั้น ๓ อาคาร ๒ โดยหอสมุดแห่งชาติได้จัดหนังสืออนุสรณ์งานศพอยู่ในประเภทหนังสือหายาก ซึ่งห้องหนังสือหายากนี้จัดเก็บเอกสารที่มีคุณค่าที่เป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญาของชาติทั้งด้านเนื้อหาและด้านการพิมพ์ มีอายุประมาณ ๕๐ - ๑๕๐ ปี ประกอบด้วยพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ หนังสือส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่น ๆ หนังสือที่พิมพ์ในระยะเริ่มแรก หนังสือฉบับพิมพ์ครั้งแรก หนังสือที่พิมพ์ในโอกาสพิเศษ และหนังสือที่มีความโดดเด่น มีรูปเล่มสวยงาม และมีภาพประกอบที่ทรงคุณค่า นอกจากนี้ยังรวมถึงหนังสือใหม่ที่พิจารณาแล้วว่าจะเป็นหนังสือพิเศษที่หาได้ยากในอนาคต รวมจำนวนมากกว่า ๕๐,๐๐๐ เล่ม

๔. การนำผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมการเสวนาวิชาการมาใช้ในการปฏิบัติงาน

- ๑) ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนังสืออนุสรณ์งานศพ และประวัติการจัดพิมพ์หนังสืองานศพของหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครในอดีตและหอสมุดแห่งชาติในปัจจุบัน
- ๒) ได้รับความรู้เกี่ยวกับคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของหนังสืออนุสรณ์งานศพ ซึ่งเป็นบันทึกทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละสมัย
- ๓) ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศที่รวบรวมและจัดเก็บ และให้บริการหนังสืออนุสรณ์งานศพทั้งในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูลให้บริการทางเว็บไซต์
- ๔) นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเสวนามาใช้สำหรับการให้บริการ การแนะนำผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และการเข้าถึงสารสนเทศประเภทหนังสืออนุสรณ์งานศพจากแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ ที่มีการจัดเก็บและให้บริการ
- ๕) นำความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และทัศนคติระหว่างผู้เข้าร่วมเสวนา และประสบการณ์ในการจัดเก็บและให้บริการหนังสืออนุสรณ์งานศพ เพื่อนำมาบริหารจัดการหนังสืออนุสรณ์งานศพของห้องสมุดรัฐสภาต่อไป

๕. ข้อเสนอแนะ

ห้องสมุดเป็นแหล่งจัดเก็บและรวบรวมหนังสืออันหลากหลาย และมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้บุคลากรของห้องสมุดได้รับความรู้ การศึกษาอบรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและให้บริการสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อการบริการสารสนเทศที่หลากหลายและครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้ใช้บริการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นางสาวอารีรัตน์ วิษาช่าง)

บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ